

4 en 5 mei in Multi-etnische klassen voortgezet onderwijs

4 en 5 mei in de klas

Voorafgaand aan de herdenking op 4 en 5 mei wordt op veel scholen voor voortgezet onderwijs aandacht besteed aan de Tweede Wereldoorlog. In de loop der jaren is het herdenken van de Tweede Wereldoorlog verbreed naar de betekenis en het belang van vrijheid, grondrechten en democratie.

In de **Canon van Nederland** is het onderwerp Tweede Wereldoorlog expliciet opgenomen. Het belang dat docenten hechten aan het bespreken van deze periode in de les staat soms haaks op de handelingsverlegenheid die zij voelen in multi-etnische klassen. Het blijkt dat veel docenten op met name Vmbo-scholen met veel islamitische leerlingen er tegenop zien om gevoelige onderwerpen als de Tweede Wereldoorlog en het Midden-Oosten conflict in de geschiedenislessen te behandelen vanwege de heftige reacties die deze onderwerpen bij de leerlingen oproepen. De uitroeiing van Joden en homoseksuelen lijkt door sommige leerlingen bijvoorbeeld positief gewaardeerd te worden.

Tijdens een les over de Tweede Wereldoorlog wordt aandacht besteed aan Hitler. Een Nederlands-Marokkaans meisje van 14 jaar steekt haar vinger op: "Maar meneer, Hitler was toch goed?! Hij was toch tegen de Joden?!"

Bron: www.onderwijsweb.nl

Ook actuele nationale en internationale gebeurtenissen beïnvloeden de denkwereld van leerlingen. Scholen en docenten geven aan in sommige klassen moeite te hebben met het bespreekbaar maken van de Jodenvervolgving en de identificatie van leerlingen met de Palestijnen.

Bron: *brochure Tweede Wereldoorlog in perspectief*

Bij het behandelen van de Tweede Wereldoorlog worden scholen steeds vaker geconfronteerd met antisemitische uitlatingen en/of Holocaust-ontkenning. Gebrek aan kennis zorgt er onder andere voor dat leerlingen soms niet weten wie Hitler was of wat nazisme is. Een ongedeeld referentiekader en gebrek aan historisch besef lijken ertoe te leiden dat met name allochtone jongeren zich sterk identificeren met de problematiek in het Midden-Oosten en niet in staat blijken om bijvoorbeeld de Palestijns-Israëliëse kwestie te scheiden van de gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog. Veel moslimjongeren in Nederland vertalen hun solidariteit met de Palestijnen in haat tegen alles wat Joods is.

AOC De Groene Welle heeft onlangs een 13-jarige leerling geschorst omdat hij een Hitlergroet uitbracht in een van de gangen. De schorsing duurde één middag.

Bron: *De Stentor*, 2-05-2007

In de aanloop naar 4 en 5 mei worden scholen naast antisemitisme vanuit islamitische leerlingen ook met Nazi-verheerlijking door leerlingen met extreemrechtse sympathieën geconfronteerd. De gangbare geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog vormt een obstakel voor extreemrechtse jongeren. Fascistische en nazistische systemen en de Holocaust worden gebagatelliseerd en/of ontkend. Ook dit kan leiden tot heftige reacties uit de klas of tot interetnische spanningen die scholen en/of docenten moeten kunnen hanteren.

Meer informatie

- [Onderzoek Antisemitisme op school?](#)
- [Moeilijk bespreekbare onderwerpen op school](#)
- [Betekenis lesgeven over WOII](#)
- [Monitor Racisme en Extremisme](#)
- ['Nieuw' antisemitisme, meer geweld](#)
- [Themasite \(Tijm\) over rechts-radicalisme en jongeren](#)

Aanpak

Door het vertalen van historische en voor leerlingen vaak abstracte feiten naar een hedendaagse context kunnen docenten het onderwerp Tweede Wereldoorlog en de begrippen discriminatie en antisemitisme bespreekbaar maken. Door de leerlingen vertrouwd te maken met de belangrijkste historische gebeurtenissen en deze te koppelen aan voor leerlingen herkenbare begrippen, zoals 'voor je mening uitkomen', 'respect' of 'meeloopgedrag' kan feitelijke kennis opgedaan worden en beklijven. Docenten kunnen leerlingen zo zelf leren nadenken over deze onderwerpen, in plaats van klakkeloos hun omgeving na praten.

Tips

- [Hoe ga je om met lastige onderwerpen](#)
Op de website van Centrum School en Veiligheid staan een aantal tips hoe te reageren op reacties van leerlingen wanneer het gaat om bijvoorbeeld de Tweede Wereldoorlog of extremisme. Wat werkt wel en wat werkt niet?

Schoolvoorbeelden

- [Leerlingen praktijkschool Emmen naar Auschwitz](#)
44 Leerlingen van de Praktijkschool Emmen brachten een bezoek aan het voormalige vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau. Zij bekeken de overblijfselen van het kamp en het museum in aanwezigheid van een overlevende.
- [Kinderen hebben eenzijdige kijk op WOII](#)
Docent geschiedenis aan de Pieter Zandt Scholengemeenschap te Kampen stelt het eenzijdige beeld dat leerlingen vaak hebben over de Tweede Wereldoorlog bij. Dit gebeurt aan de hand van oorlogsverhalen, familiegeschiedenissen en verschillende verwerkingsvormen.
- [Rechtsextremistische leerlingen naar Auschwitz](#)
Twintig leerlingen van de Groenschool (vmbo) uit Nijmegen brachten een bezoek aan het voormalige concentratiekamp Auschwitz. De groep kreeg daar een week lang bewustwordingstraining over waarden zoals verdraagzaamheid en democratie.

Educatieve programma's en lesmaterialen

Verschillende organisaties hebben programma's, lesmethoden en (overige) materialen ontwikkeld om jongeren op inhoudelijke, actieve en praktische wijze kennis te laten nemen van de Tweede Wereldoorlog en ze te betrekken bij de herdenking op 4 en de viering op 5 mei. Hieronder staan een aantal voorbeelden voor het vmbo en het vo.

Vmbo

- **'Tweede Wereldoorlog in perspectief'**
Historische en voor leerlingen vaak abstracte feiten worden vertaald naar een hedendaagse context. Daardoor leren leerlingen inzien wat de consequenties van discriminatie en antisemitisme kunnen zijn. Door het inzetten van peer educators (hbo studenten en wo leerlingen met een islamitische en joodse achtergrond) om de materie te onderwijzen wordt tegemoet gekomen aan het probleem van een ongedeeld referentiekader.
- **'Over Vrijheid Gesproken'**
'Over Vrijheid Gesproken' is een project waarin leerlingen gestimuleerd worden om zich te verdiepen in de betekenis die de Tweede Wereldoorlog vandaag nog heeft. Dit gebeurt aan de hand van actuele onderwerpen als discriminatie en de vrijheid van godsdienst en meningsuiting.
- **Marokkanen en de Tweede Wereldoorlog**
Lesmateriaal met aandacht voor Marokkanen die tijdens de Tweede Wereldoorlog als dwangarbeiders in Zeeland moesten werken. Met achtergronden over het conflict tussen de Palestijnen en Israël en de koppeling met de geschiedenis van de Jodenvervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Vmbo en vo

- **Nationaal Comité 4 en 5 mei, Educatie, Voortgezet onderwijs**
Het Nationaal Comité 4 en 5 mei biedt gratis educatieve projecten en materialen rondom herdenken en het thema vrijheid, zoals de 'Lesbrief dichterbij 4 mei', de 'Lesbrief getuigenverhalen', cartoons en de schooltv. De campagne van 2011 heet 'Stilstaan bij Vrijheid'. Bij de campagne hoort de website www.stilstaanbijvrijheid.nl.
- **Overzicht jeugdliteratuur WOII**
Op de website van het Nationaal Comité 4 en 5 mei staat een overzicht met jeugdboeken (excel-bestand) over de Tweede Wereldoorlog, met daarin aangegeven voor welke doelgroep een boek geschikt is en over welke thema's en periode binnen de Tweede Wereldoorlog het handelt.
- **Free2choose**
In het lespakket 'Free2choose' ontdekken leerlingen welke grondrechten zij hebben. De vrijheid van meningsuiting bijvoorbeeld, of het recht op privacy en de vrijheid van godsdienst. Naast vier discussiefilms, bestaat het lespakket uit discussievormen en verdiepingsopdrachten met bronnenmateriaal.
- **'De Zoektocht' en 'De Ontdekking'**
Educatieve stripboeken die de Tweede Wereldoorlog en de Jodenvervolging behandelen. De stripboeken zijn ontwikkeld om als lesmateriaal te gebruiken.
- **Overzicht programma's en materialen**
Op de website van Centrum School en Veiligheid staat een overzicht van educatieve programma's, lesmaterialen, websites, musea, boekenlijst en overige middelen die scholen voor voortgezet onderwijs kunnen gebruiken om lessen over de Tweede Wereldoorlog en herdenken op 4 en 5 mei vorm te geven.

